

Plan voor de Arbeid

Kees Kraaijeveld (Vrij Nederland 5/7/2008) vindt dat de leerplicht voor scholieren moet worden aangevuld met een onderwijsplicht voor scholen: óók in de laatste drie weken van het schooljaar.¹ Aleid Truijens (De Volkskrant 1/7/2008) is het van harte daarmee eens.² Maar om de werkdruk voor leraren te beperken, wil ze tegelijkertijd het aantal onderwijsuren per leraar van 25 naar 20 uur per week verlagen (kostenstijging 25%), het weekrooster van de leerlingen van 27 naar 21 uur inkrimpen (kostendaling 21%), de werkdruk eerlijker over de leraren verdelen (kostenstijging nihil), en de klassen verkleinen (aanzienlijke kostenstijging). Haar voorstel verdient nadere bestudering, maar in politiek Den Haag maakt het geen kans. Immers: het is niet budgettair neutraal (althans als ik goed gerekend heb). De loonkosten van de sector Onderwijs zullen erdoor stijgen, en daarmee de overheidsuitgaven en de belastingdruk. Haar voorstel past dus niet in de strategische beleidslijnen van de Haagse politici.

Maar ja, wat weet ik van de strategische beleidslijnen uit Den Haag? Niet meer dan de gemiddelde krantenlezer. In de tijd van minister Zalm was het duidelijk: de staatsschuld moest omlaag. Vervolgens werd het: de verzorgingsstaat moet versoberen vanwege de vergrijzing. En tegenwoordig komt daar nog bij: de arbeidsparticipatie moet omhoog om de krimp van de beroepsbevolking op te vangen.³ Als men die laatste beleidslijn voor ogen neemt, heeft het voorstel van Aleid Truijens goede kansen: door humanisering van de arbeidsomstandigheden wordt het aantrekkelijker om aan de arbeidsmarkt te participeren. Toch past haar voorstel niet in de politieke tijdgeest, naar mijn gevoel. Ik kan die tijdgeest het best onder woorden brengen in het volgende utopische beleidsscenario. Of moet ik het een doemscenario noemen?

Er was eens een koning. Hij wilde dat zijn land het meest welvarende land ter wereld werd, gerekend naar het bruto nationaal inkomen per hoofd van de bevolking. Om beter met andere landen te kunnen concurreren, wilde hij de loonkosten voor werkgevers reduceren door verhoging van de arbeidsparticipatie en verlaging van de belasting- en premiedruk voor werknemers. Daartoe vroeg hij een commissie van wijze mannen om raad. Zij kwamen met een revolutionair Nieuw Plan voor de Arbeid.⁴

Het Nieuw Plan voor de Arbeid omvatte:

- (a) Gratis kinderopvang voor 0- tot 12-jarigen en meer 'brede scholen' voor 4- tot 16-jarigen (met een dagarrangement van 7 tot 19 uur).
- (b) Gratis onderwijs voor 4- tot 18-jarigen, volledige leerplicht voor 4- tot 16-jarigen en een kwalificatieplicht voor 16- tot 18-jarigen die nog geen startkwalificatie voor de arbeidsmarkt hebben verworven. De kosten van levensonderhoud van 0- tot 18-jarigen worden gedragen door de ouders, behoudens kinderbijlagen.
- (c) Geleidelijke terugkeer naar de 40-urige werkweek en afschaffing van ADV-dagen en van extra verlofdagen voor ouderen.
- (d) Sociale dienstplicht voor alle burgers van 18 tot 27 jaar, behoudens ziekte- of bevallingsverlof, arbeidsongeschiktheid of vrijstellingen voor wie een opleiding volgt of een onmisbaarheidsverklaring van een werkgever kan overleggen. De sociale dienstplicht duurt dus in principe negen jaar (van 18- tot 27-jarige leeftijd). De sociaal-dienstplichtigen verrichten arbeid in het bedrijfsleven of in de non-profitsector (bv. in de zorgsector) tegen een vergoeding ter hoogte van 70% van het bijstandsniveau. Zij worden geleid door praktijkopleiders.
- (e) De stagevergoedingen voor leerwerkstages die in het kader van een opleiding worden verricht, worden afgeschaft. De opleidingskosten en kosten van levensonderhoud voor de 18- tot 27-jarigen die een opleiding volgen, worden gedekt door een sociaal leenstelsel.
- (f) Flexibilisering van de pensioengerechtigde leeftijd en van de hoogte van het ouderdomspensioen: men heeft pas recht op een ouderdomspensioen als medisch is vastgesteld dat men arbeidsongeschikt is. De hoogte van de pensioenuitkeringen is afhankelijk van de arbeidsduur (gerekend vanaf 27-jarige leeftijd) en van de hoogte van het overige inkomen.
- (g) Niet-pensioengerechtigde burgers van 27 jaar en ouder hebben een arbeidsplicht (minimaal 32 uur per week), behoudens ziekte- of bevallingsverlof, arbeidsongeschiktheid of vrijstellingen voor bijscholing. Hetzelfde geldt voor de houders (jonger dan 27 jaar) van een onmisbaarheidsverklaring van een werkgever. Het criterium 'passend werk' wordt afgeschaft. Wie geen regulier werk kan vinden, valt terug op arbeid in het kader van de sociale dienstplicht tegen een vergoeding op bijstandsniveau.
- (h) Dankzij het vangnet van de sociale dienstplicht (zie d en g) heerst er volledige werkgelegenheid en behoren de bijstands- en werkloosheidsuitkeringen tot het verleden. De inkomensoverdrachten blijven

beperkt tot kinderbijslag voor 0- tot 18-jarigen, uitkeringen voor ziekte- en bevallingsverlof, voor ouderdomspensioenen en voor andere vormen van arbeidsongeschiktheid.

(i) Ter verlaging van de belastingdruk voor werknemers worden ook de overige overheidsuitgaven gereduceerd of in elk geval bevroren, tenzij ze aantoonbaar bijdragen aan de arbeidsparticipatie (zoals bijvoorbeeld gratis onderwijs voor 4- tot 18-jarigen en gratis kinderopvang) en aan het rendement van het bedrijfsleven in den lande. Waar mogelijk worden ombuigingen gerealiseerd door kosten op de burgers af te wentelen.

(j) Met betrekking tot de inkomstenbelasting worden alle aftrekposten afgeschaft, afgezien van substantiële arbeidskortingen voor sociaal-dienstplichtigen en voor mensen met een reguliere baan. Ook de aftrekbaarheid van pensioenpremies vervalt. Verder worden de AOW-premies gefiscaliseerd (door ook de pensioengerechtigden premieplichtig te maken, wordt de premiedruk voor de werkenden verlicht).

Dit plan viel bij de koning in goede aarde. De grootvizier waarschuwde echter dat het vertrouwen van de burgers in de overheid blijktens het *Continu Onderzoek Burgerperspectieven* op dat moment al erg laag was (een schoolcijfer 5,2 op een tienpuntsschaal).⁵ De burgers klaagden over een gebrek aan bestaanszekerheid en maatschappelijke solidariteit. In het verleden hadden ze herhaaldelijk van hun ongenoegen blijk gegeven door "neen" te stemmen op referenda, terwijl hun "ja" aanmerkelijk zou hebben bijgedragen aan de groei van het bruto nationaal inkomen per hoofd van de bevolking. Het risico was groot dat het vertrouwen van de burgers in het regeringsbeleid door invoering van het plan nog verder zou dalen. De koning besloot daarom het plan *geleidelijk* in te voeren. Om te beginnen introduceerde hij voor 12- tot 16-jarigen een sociale dienstplicht van 72 uur, alsmede een kwalificatieplicht voor 16- tot 18-jarigen, een werkleerplicht voor bijstandsgerechtigden van 18 tot 27 jaar, en een onvoorwaardelijke werkplicht voor uitkeringstrekkers van 27 jaar en ouder (afschaffing van het criterium 'passende arbeid').⁶ De koning hoopte zodoende langzaam-aan de geesten rijp te maken voor het moderniseringsbeleid van de regering.

Wes Holleman

weblog onderwijs 2-7-2008

<http://www.onderwijsethiek.nl>

---

¹ *Leerplicht voor scholen: als kinderen leerplicht hebben, dan de scholen ook* (<http://www.vn.nl/Opinie/KeesKraaijeveld.htm>).

² http://extra.volkskrant.nl/opinie/artikel/show/id/916/Daar_gaat_het_lerarengezinnetje_weer%2C_zes_weken_naar_Itali%EB

³ <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=426>

⁴ De naam van het plan is een echo van het gelijknamige SDAP-plan van 1935, dat de basis vormde voor de na-oorlogse verzorgingsstaat.

⁵ <http://www.scp.nl/publicaties/persberichten/9789037703849.shtml>

⁶ <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=109>; <http://www.minocw.nl/leerplicht/452/Kwalificatieplicht.html>;
http://www.gemeente.nu/sociale_zaken_nieuws/id1213-101404/gemeenten_aan_de_slag_met_werkleerplicht_jongeren.html;
<http://static.ikregeer.nl/pdf/KST118515.pdf>.